

Istoria (noastră) și noi

AUTO

Să presupunem că într-o zi frumoasă, un demon viclean nu are nimica de făcut și vine să ne întrebe care este părerea noastră despre memoria istorică, cum credem că sunt implicate condițiile prezente ale antagonismului claselor cu trecutul lor. Acel demon va spune: “Sunteți unde sunteți dar nu aveți o bază sigură. Voi aveți ceea ce noi numim acțiune politică dizidentă, sau (cu un pic de răutate) mai des retorică politică dizidentă. Sunteți în opoziție cu starea lucrurilor existente. Ce relații aveți voi – prietenii mei – cu alții care au fost în opoziție înaintea voastră și care este memoria voastră colectivă, dacă aveți așa ceva? Care este povestea voastră?”

Demonul nu a făcut o prezentare la întâmplare în introducere. Lucrul este demonic. Încerci să găsești o întrebare pentru început și imediat îți dai seama că există o întrebare fundamentală (Memoria noastră colectivă? Și cine suntem noi?). Încerci să cauți un răspuns, și realizezi că termini răspunzând la o altă treabă (începi, ca de exemplu, o analiză frumoasă privind distorsiunea istoriei de către stat și capitalism). Încerci să spui o primă opinie, și ajungi să spui o platitudine fără rost (de genul “memoria colectivă este un lucru foarte important...”). Dar cel puțin începi să te gândești – de ce toată încurcătura asta? Apoi, pierzându-ți toată speranța încercând să răspunzi acestui demon supărător, încerci să ai niște gânduri, chiar să localizezi problema.

Crezi că, de exemplu, dacă există un câmp al socialului unde ideologiile cutreieră relativ neperturbate, atunci acest câmp este relația oamenilor cu istoria lor. De ce nu poate fi percepția noastră a prezentului mediată așa de ușor: conține experiențe, acțiuni și dorințe reale, o relație cu realitatea care este vizibilă în mod clar – cel puțin celor care nu doresc să fie orbi. Și totuși, trecutul este expus interpretărilor, și interpretările sunt expuse la adunări și scăderi făcute după plac, într-o filtrare convenabilă sau legată de îngrijire. Oricum toată lumea rescrie într-un anume mod trecutul, încercând să aibe o relație cu el. Nici nu este nevoie de menționat cum multe din poveștile trecutului au fost rescrise sau ignorate ca “istorie oficială”, “istorie națională” sau “istorie europeană”, sau oricum altcumva, trecând prin toate filtrele ideologiei dominante. Poate totuși ar fi de spus că multe din poveștile trecutului au fost ignorate sau rescrise sau trecute prin filtre ideologice, care nu par a fi chiar așa de ostile la prima vedere. Spune-mi în ce crezi și eu îți voi spune povestea într-o coajă de nucă. Ești un anarhist? Incepe cu Comuna din Paris și fă un popas sigur la Revoluția Spaniolă. Ești un troțkist? Înșfacă tot începând de la a patra Internațională. Ești un anti-troțkist? Nu uita de Kronstadt. Ești un marxist-leninist? Vei vorbi despre octombrie 1917. Ești un anti-marxist-leninist? Vei vorbi despre februarie 1917. Și așa mai departe.

Nu este acuma timpul și spațiul ca să consideri dacă Revoluția Spaniolă sau Octombrie Roșu aparțin colectivului, memoriei colective sau nu. Evident că aparțin. Asta ridică o întrebare ulterioară privind relațiile care se produc cu aceste amintiri, precum și dacă aceste amintiri sunt îndeajuns. Și aici un al doilea mărâit. Pentru că chiar dacă ne asumăm faptul că această primă filtrare este acceptabilă, dacă spunem că facem o alegere a trecutului bazându-ne pe criteriile X sau Y – chiar dacă criteriile noastre nu sunt legate de afinitatea ideologică – dar ne uităm la istoria noastră dinăuntrul formelor colective ale mișcărilor sociale care au politici și valori-opțiuni (acțiuni sau viziuni) “similare”, dacă punem o mie de ghilimele la acest “similar”, să vedem ce facem cu memoria istorică filtrată. Deci, o luăm și îi facem o ramă, și o traducem într-o imagine triumfantă și o atârnăm pe perete. Îi facem un costum formal, costumul nostru favorit pe care să-l purtăm și să fim mândri de trecutul glorios, și ne ascundem sărăcia noastră spirituală. Astfel de lucruri se fac. Mergem la drum cu Spania noastră din '36 sau cu Ungaria noastră din '56, cărăm pe umerii noștri cantitatea imensă de revoluții geniale de parcă ar fi categoria ușoară, și apoi spunem – chiar dacă nu admitem asta – că nu mai vrem încă o încercătură. Participăm în grupuri politice, în centre sociale, în “scena” anti-autoritară din orașul acesta, din colțul acesta particular al pământului, iar dacă cineva ne întreabă de memoria noastră colectivă, și dacă vrem să fim onești, vom spune ceva despre Spania anilor '36. Nu-i vom spune despre grupurile politice, centrele sociale, “scena” anti-autoritară, despre acest oraș și acest colț special al pământului, nu avem imagini sau postere triumfale pentru lucrurile acestea, noi avem revoluții, avem vremuri bune, și, ca urmare, nu avem nimica. Nu avem nici o memorie.

Nu am aplicat aleatoriu folosirea primului plural. Asta nu este o muștrare politică adresată “altora”. Are de-a face cu o evaluare a bolii sociale, chiar severe. Această boală este următoarea: să fi politizat în

scena anti-autoritariană din Grecia și asta este o condiție total non-istorică. A fi un anarhist de 20 de ani iar viziunea ta istorică este aceea cum că continui pe urmele lui Bakunin – nu că ar fi vreo problemă cu Bakunin, Bakunin e bun (sau poate că nu), dar chestiunea ta e una diferită. Chestiunea e că tu mergi pe urmele lui Bakunin din cauză că ai o dificultate în a găsi alte urme. Memoria colectivă nu poate fi altceva decât conștiința relațiilor cu oameni reali și acțiunile lor. Și în timp ce am rămas cu foarte multe simboluri și imagini, oamenii reali dispar fără nici o urmă. Oamenii reali, care au fost – înaintea ta – acolo unde ești tu acuma, acuma când ești un anti-autoritarian de 20 de ani, iar ei s-au întors la casele lor cu propriile lor povești. Oamenii reali nu au arătat a avea vreo înclinație în a-și socializa trecutul, în a-și transforma amintirile în memorie colectivă și să-și transforme poveștile în istorie utilă.

Asta ne este boala. Și strâns legată de alte boli pe care le-am luat în locurile noastre. Legat de oamenii care s-au căit, oamenii care s-au aranjat, de cei care au crescut și s-au maturizat, cu cei etern “inocenți” privind noțiunea cum că nimeni nu datorează nimica camarazilor săi, mișcării, sau generațiilor viitoare, dar toți ceilalți îi datorează li. Și vai, “trădătorii mișcării” nu sunt doar aici – nici nu-i menționăm pe prea-cunoscuții Joschka Fischer sau cel care era roșu odinioară, Danny. Aici, în orice caz, acest tip de “trădare” e precum o profesie, ca o datorie auto-evidentă a celor care se retrag dintr-o datorie activă, chiar dacă nu sunt după ministrii și nici nu-și doresc a fi unul. Trădarea este învățată ca fiind dreptul tău alături de tine însuși și ca să-ți îngroape amintirile. Trădarea e să-ți iei în considerare chestiunea privată din trecut și s-o tratezi ca atare. Într-adevăr, memoria colectivă este ceea ce am spus mai înainte, conștiința care este o relație cu oameni reali și acțiunile lor, și atunci, cât de real este tânărul care pune bombe în piețele Atenei lui '68, când tu tot ce știi este un ministru din guvern? Cât de real este cucerirea Politehnicii în '73, când singura chestiune pe care o știi este un fost ministru? Cât de reală este rebeliunea asta a tinerilor extremiști când, după toate acțiunile astea, confesezi că nu știai nimica despre ea? Dintr-un punct de vedere, aceste Povești Fantomă ale realității grecești, Războiul Civil, junta, luptele sălbatice post-dictatoriale, par mult mai puțin real(iste) decât rebeliunea Comunei din Paris sau a partizanilor din POUM. De fapt, s-a avut grijă ca să pară mult mai puțin realist.

Și pentru a preveni obiecțiile legitime, memoria colectivă aparent nu este compusă din realitatea grecească și numai din ea, din războiul civil, dictatura, luptele post-dictatoriale, scena anti-autoritariană sau centrele sociale. Este compusă din mii de alte povești, mii de alte acțiuni și decizii, înfrângeri și victorii, aici sau altundeva. Totuși, absența acestei amintiri particulare (să-i zicem scop local în timp și spațiu) este crucială relațiilor pe care le creem cu trecutul. Este crucială pentru relația pe care o facem cu oricare amintire istorică. Absența acesteia ne face mult mai vulnerabili în fața ideologiei, simbolurilor, revoluției spaniole ca și muzeu, soluțiilor conceniente, judecăților ușoare, și, cel mai grav, singurătății și frustrării. Ne lasă expuși în fața oricărei povești, fie ea eroică sau de speriat, din cele multe care există, în oricare dintre falsificări. Noi credem că aceste condiții crează o incapacitate și mai semnificativă: inabilitatea de a fi critici la adresa propriului nostru trecut, tendințele noastre de a trece cu vederea și ignora, de a căuta pe alții care încep de la zero din nou și din nou, ajutând fie într-un mod conștient sau nu în această anulare a istoriei.

Ar fi mai bine dacă am termina această zăcământ acru cu o frază precum: haidetți camarazi, să facem asta sau cealaltă ca să ne restabilim relația noastră cu memoria colectivă. Dar demonul (care a apărut la început) ar râde cu voce tare și ar fi precis. Păi, să rămânem pentru moment în pesimism, cel puțin pare mai sănătos. Și să ne amintim – din când în când – că istoria este scrisă de cei care câștigă, dar asta este doar o jumătate de adevăr.

Biblioteca Anarhistă

AUTO
Istoria (noastră) și noi

Preluat la 15.12.2022 de la <https://centruldecultura.wordpress.com/>

ro.theanarchistlibrary.org